

CÔNG TÁC PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT Ở ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

■ NGÔ NGỌC ĐĂNG *

Đồng bằng sông Cửu Long là một vùng cực nam của Việt Nam, còn được gọi là vùng đồng bằng Nam Bộ hoặc miền Tây Nam Bộ hoặc theo cách gọi của người dân Việt Nam ngắn gọn là miền Tây. Đồng bằng sông Cửu Long có 12 tỉnh và một thành phố trực thuộc trung ương, gồm: An Giang, Bến Tre, Bạc Liêu, Cà Mau, Đồng Tháp, Hậu Giang, Kiên Giang, Long An, Sóc Trăng, Tiền Giang, Trà Vinh, Vĩnh Long và thành phố Cần Thơ. Với dân số hiện nay trên 17 triệu người, mật độ dân số 425 người/km²; nhiều nhất là dân tộc Kinh (chiếm 92% dân số của vùng), kế đến là dân tộc Khmer (6%), Hoa, Chăm và một số dân tộc thiểu số khác khoảng 2%. Đây là khu vực có khí hậu nóng ẩm quanh năm, với hai mùa mưa nắng rõ rệt, một miền đất có hệ thống sông ngòi, kênh rạch chằng chịt, đa số người dân sống bằng nghề nông và nuôi trồng thủy sản (trên 70%). Phần lớn người dân sống trong các mối quan hệ làng xóm, gia đình, dòng tộc ràng buộc chặt chẽ, vì vậy họ rất xem trọng “tình làng nghĩa xóm”... Có thể nói, đây là những điều kiện thuận lợi cho việc triển khai thực hiện công tác phổ biến, giáo dục pháp luật (PBGDPL) tại khu vực Đồng bằng sông Cửu Long.

1. Một số kết quả đạt được trong công tác

phổ biến, giáo dục pháp luật khu vực Đồng bằng sông Cửu Long trong thời gian qua

Thời gian qua, công tác PBGDPL tại khu vực Đồng bằng sông Cửu Long luôn được các cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc, đoàn thể đặc biệt quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo và tổ chức triển khai có trọng tâm, trọng điểm, gắn với việc thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội và chức năng, nhiệm vụ của từng cơ quan, đơn vị, địa phương và đã đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận, cụ thể:

Thứ nhất, thể chế về công tác phổ biến, giáo dục pháp luật tại địa phương ngày càng được hoàn thiện

Đề kịp thời chỉ đạo, triển khai thực hiện có hiệu quả công tác PBGDPL cho phù hợp với tình hình thực tế tại địa phương, ngoài các quy định của trung ương, Hội đồng nhân dân (HĐND), Ủy ban nhân dân (UBND) các tỉnh thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long đã ban hành nhiều văn bản quy phạm pháp luật để chỉ đạo công tác này, như: Chỉ thị về tăng cường công tác PBGDPL trên địa bàn tỉnh (Hậu Giang, Sóc Trăng, Vĩnh Long, Long An...); quyết định quy định trách nhiệm các cấp, các ngành, các cơ quan, đơn vị và cá nhân trong công tác PBGDPL (Hậu Giang); nghị quyết về việc thông qua một số

khoản chi có tính chất đặc thù bảo đảm cho công tác PBGDPL và chuẩn tiếp cận pháp luật (Hậu Giang, Cà Mau, Kiên Giang, Sóc Trăng, Bạc Liêu, Cần Thơ...);...

Thứ hai, Hội đồng phối hợp PBGDPL các cấp và đội ngũ làm công tác phổ biến, giáo dục pháp luật ngày càng được kiện toàn về số lượng và chất lượng

Để chỉ đạo, điều hành thực hiện có hiệu quả công tác PBGDPL, cơ quan tư pháp các cấp đã kịp thời tham mưu cho UBND cùng cấp kiện toàn Hội đồng phối hợp PBGDPL cấp mình đầy đủ các thành phần nhằm thuận lợi trong chỉ đạo, triển khai công tác PBGDPL từ tỉnh đến cơ sở được thông suốt, hiệu quả. Đến nay, 13/13 tỉnh, thành thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long đều đã thành lập Hội đồng phối hợp PBGDPL cấp tỉnh và Hội đồng phối hợp PBGDPL cấp huyện; ngoài ra, một số cơ quan, đơn vị cũng thành lập Hội đồng phối hợp PBGDPL tại cơ quan, đơn vị mình, như: Bộ Chỉ huy quân sự tỉnh, Sở Lao động - Thương binh và Xã hội,...; hoạt động của Hội đồng phối hợp PBGDPL đã phát huy được sức mạnh tổng hợp của các cơ quan, tổ chức, đoàn thể xã hội và toàn dân. Bên cạnh đó, đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên pháp luật cũng được thành lập đến tận cơ sở. Đội ngũ pháp chế các sở, ngành của tỉnh tiếp tục được quan tâm kiện toàn, đảm bảo tham mưu thực hiện tốt nhiệm vụ phổ biến pháp luật tại cơ quan, đơn vị,...

Thứ ba, hình thức PBGDPL ngày càng đa dạng, phong phú

Để đưa pháp luật đến được với người dân, các địa phương đã vận dụng nhiều hình thức phổ biến, giáo dục pháp luật vào thực tiễn, như: Tuyên truyền miệng, biên soạn tài liệu dưới dạng hỏi - đáp; tuyên truyền pháp luật trên các phương tiện thông tin đại chúng; thông qua các câu lạc bộ

pháp luật, hội thảo, tọa đàm, thi tìm hiểu pháp luật; sinh hoạt “Ngày Pháp luật” tại cơ quan, đơn vị; thông qua xét xử của Tòa án, hoạt động tư vấn pháp luật, trợ giúp pháp lý, hòa giải, tủ sách pháp luật; pano, áp phích... Qua đó, hầu hết các văn bản quy phạm pháp luật đã được phổ biến đến từng đối tượng và địa bàn, đáp ứng nhu cầu tìm hiểu pháp luật của cán bộ và nhân dân; hiểu biết pháp luật và ý thức chấp hành pháp luật của cán bộ, công chức, viên chức và nhân dân từng bước được nâng lên, góp phần tích cực vào việc phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội và tăng cường quản lý nhà nước bằng pháp luật.

Bên cạnh những kết quả đã đạt được thi hoạt động PBGDPL tại các tỉnh, thành thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long đôi lúc còn mang tính hình thức, chưa đi vào chiều sâu. Thời gian qua, phần lớn các địa phương chỉ tập trung phổ biến các văn bản luật, pháp lệnh, nhiều văn bản hướng dẫn thi hành như: Nghị định, thông tư, đặc biệt các văn bản quy phạm pháp luật do HĐND, UBND ban hành chưa được triển khai sâu rộng đến người dân ở cơ sở; một số hình thức PBGDPL chưa được triển khai nhiều trên thực tế, như: PBGDPL thông qua các phiên tòa xét xử lưu động; thi tìm hiểu pháp luật bằng hình thức sân khấu... Lực lượng thực hiện công tác PBGDPL còn thiếu, đa số kiêm nhiệm, chưa được đào tạo cơ bản, nhất là ở cơ sở. Cán bộ, công chức chuyên trách làm công tác PBGDPL còn yếu, thiếu tính chuyên nghiệp, thiếu kỹ năng PBGDPL; kinh phí phục vụ cho công tác PBGDPL còn thấp, chưa đáp ứng được yêu cầu, nhiệm vụ PBGDPL đặt ra. Mặc dù Luật PBGDPL đã quy định cụ thể trách nhiệm của các bộ, ngành, cơ quan, đơn vị trong công tác PBGDPL, tuy nhiên hầu hết các bộ, ngành, cơ quan, đơn vị đều

giao phó nhiệm vụ này cho khối cơ quan thuộc Ngành Tư pháp thực hiện. Bên cạnh đó, sự phối hợp giữa các bộ, ngành,... trong công tác PBGDPL đôi khi chưa được chặt chẽ, thường xuyên,... Những đặc trưng về điều kiện địa lý, văn hóa, dân cư, dân tộc, tôn giáo và những hạn chế, khó khăn của các tỉnh, thành thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long cũng là yếu tố ảnh hưởng không nhỏ đến hoạt động PBGDPL tại khu vực này.

2. Một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật ở Đồng bằng sông Cửu Long trong thời gian tới

Để nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động PBGDPL tại khu vực Đồng bằng sông Cửu Long, đồng thời đưa pháp luật thật sự đi vào cuộc sống, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của người dân tại các tỉnh, thành thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long, chúng tôi xin đề xuất một số giải pháp sau:

Một là, tổ chức điều tra, khảo sát để biết được tình trạng thực tế về trình độ hiểu biết pháp luật của nhân dân

Đây là công việc mà các địa phương cần làm ngay để có cơ sở thực tế đề ra giải pháp phổ biến pháp luật thật sự có hiệu quả. Do sự hiểu biết pháp luật của mỗi cá nhân khác nhau, sự hiểu biết đó phụ thuộc vào nhiều yếu tố như: Nghề nghiệp, trình độ văn hóa, giới tính, điều kiện sống,... Khảo sát, điều tra thực trạng trình độ hiểu biết pháp luật, xác định được yêu cầu cụ thể của từng nhóm đối tượng, từ đó đề ra mức độ tuyên truyền, nội dung tuyên truyền như thế nào là phù hợp để nâng dần trình độ hiểu biết pháp luật của họ. Kết quả điều tra, khảo sát là cơ sở thực tế để Hội đồng phối hợp PBGDPL các cấp lập kế hoạch PBGDPL phù hợp và đảm bảo đạt được hiệu quả

cao.

Hai là, nội dung tuyên truyền pháp luật cần thiết thực, đơn giản, dễ hiểu

Nội dung tuyên truyền, phổ biến pháp luật hiện nay rất rộng: Thông tin về pháp luật; thông tin về thực hiện pháp luật, về tình hình phạm pháp, về điều tra, xử lý các vi phạm pháp luật; thông tin hướng dẫn hành vi pháp luật cụ thể của công dân (quyền, nghĩa vụ theo pháp luật; quy trình, thủ tục để bảo vệ các quyền và lợi ích hợp pháp)... Đối tượng tuyên truyền, phổ biến pháp luật là toàn dân, trình độ hiểu biết pháp luật không đồng đều, và mục tiêu của tuyên truyền, phổ biến pháp luật là làm cho các công dân hiểu mình phải làm gì (theo luật nào quy định) và làm như thế nào, công dân hiểu và biết cách, biết các thủ tục, trình tự pháp lý (do các luật tương ứng quy định) để giải quyết công việc, để tự bảo vệ quyền lợi của mình trước các cơ quan nhà nước. Do vậy, nội dung tuyên truyền cần được giải thích bằng ngôn ngữ đơn giản, càng dễ hiểu càng giúp người dân dễ tiếp thu.

Ba là, tăng cường tuyên truyền pháp luật qua hệ thống loa truyền thanh

Là vùng nông nghiệp trù phú, vùng trọng điểm lúa gạo của cả nước, người dân Đồng bằng sông Cửu Long chủ yếu sống bằng nghề nông và nuôi trồng thủy sản, hầu hết thời gian của họ đều dành cho công việc đồng áng. Do vậy, rất khó khăn để tập hợp họ tham dự các buổi tuyên truyền pháp luật. Chính vì vậy, các địa phương cần tăng cường tuyên truyền pháp luật qua hệ thống loa truyền thanh, một nội dung pháp luật có thể phát thanh 02 đến 03 lần trong một ngày và phát liên tục trong một tuần. Có như vậy, dù họ đang canh tác trên đồng hoặc đang ở nhà thì vẫn nghe được nội dung văn bản pháp luật, thậm chí có trường hợp không muốn nghe nhưng vẫn phải nghe

“mưa dầm thấm lâu”. Từ đó, giúp họ nắm được những kiến thức pháp luật cơ bản để thực hiện tốt hơn quyền và nghĩa vụ của công dân.

Bốn là, mở rộng mô hình “Quán cafe luật”

Đây là một trong những mô hình mới được triển khai thực hiện tại một số tỉnh, thành thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long, như: Cần Thơ, Hậu Giang,... và theo đánh giá, thì đây là mô hình tuyên truyền pháp luật mang lại hiệu quả cao và thu hút được đông đảo các tầng lớp nhân dân.

Do nắm bắt được sở thích, thói quen của người dân Đồng bằng sông Cửu Long (những lúc rảnh rỗi thường rủ bạn bè, đồng nghiệp uống cafe; quán cafe cũng là địa điểm lý tưởng để bàn bạc, trao đổi công việc,...). Chính vì vậy, bên cạnh việc trang bị các sách, báo, tạp chí... để phục vụ khách, tại đây cần trang bị thêm các quyển sách pháp luật, các tờ bướm, tờ gấp,... Trong lúc uống cafe, mọi người có thể cầm một tờ bướm, tờ gấp hoặc quyển sách luật để đọc; vừa uống cafe, vừa đọc các tài liệu tuyên truyền pháp luật đã trở thành thói quen của người dân miền Tây.

Năm là, trang bị tủ sách pháp luật tại Bộ phận tiếp nhận và trả kết quả

Bộ phận tiếp nhận và trả kết quả là nơi trực tiếp tiếp nhận và giải quyết công việc cho người dân, mỗi ngày nơi đây tiếp ít nhất 10 lượt công dân đến liên hệ công việc. Do đó, tại Bộ phận tiếp nhận và trả kết quả, các cơ quan, đơn vị nên dành một khoản kinh phí để trang bị tủ sách, trong tủ đặt những quyển sách luật, những tờ bướm, tờ gấp,... mà Hội đồng phối hợp PBGDPL đã cung cấp, để trong thời gian chờ được giải quyết công việc, người dân có thể tìm hiểu thêm những quy định pháp luật có liên quan đến quyền và nghĩa vụ của mình.

Bên cạnh đó, cần tiếp tục kiện toàn Hội đồng

phối hợp PBGDPL tỉnh, huyện, thị xã, thành phố đảm bảo đầy đủ các thành phần theo đúng quy định tại Quyết định số 27/2013/QĐ-TTg ngày 19/5/2013 của Thủ tướng Chính phủ quy định về thành phần và nhiệm vụ, quyền hạn của Hội đồng phối hợp PBGDPL; kiện toàn đội ngũ chuyên trách làm công tác PBGDPL tại Phòng Phổ biến, giáo dục pháp luật thuộc Sở Tư pháp, Phòng Tư pháp các huyện, thị xã, thành phố và công chức tư pháp - hộ tịch xã, phường, thị trấn, nhằm tăng cường vai trò là cơ quan đầu mối chủ trì, phối hợp và tham mưu cho UBND cùng cấp, Hội đồng phối hợp công tác PBGDPL tại địa phương; củng cố, kiện toàn mạng lưới báo cáo viên, tuyên truyền viên pháp luật từ tỉnh đến cơ sở. Phối hợp với Mặt trận Tổ quốc củng cố, kiện toàn ban hòa giải, tổ hoà giải ở cơ sở và Ban công tác mặt trận. Tiếp tục huy động đội ngũ luật gia, luật sư, trợ giúp viên pháp lý, tư vấn viên pháp luật và các cơ quan thi hành pháp luật tham gia vào các hoạt động PBGDPL. Tăng cường tập huấn, bồi dưỡng, cập nhật kiến thức pháp luật, kỹ năng, nghiệp vụ PBGDPL cho đội ngũ báo cáo viên pháp luật, tuyên truyền viên pháp luật, cán bộ pháp chế, công chức tư pháp - hộ tịch, hoà giải viên ở cơ sở, các cộng tác viên là luật gia, luật sư, trợ giúp viên pháp lý, tư vấn viên pháp luật... Đặc biệt, cần quan tâm, tăng cường kinh phí để thực hiện công tác này. Bên cạnh đó, cần có chính sách đãi ngộ, kịp thời biểu dương, khen thưởng đối với lực lượng tham gia công tác PBGDPL.

Thực hiện đồng bộ các giải pháp trên, tin chắc rằng công tác PBGDPL tại khu vực Đồng bằng sông Cửu Long trong thời gian tới sẽ phát huy tối đa hiệu quả, góp phần nâng cao kiến thức, ý thức chấp hành pháp luật của công dân, giúp mọi người thực hiện tốt khẩu hiệu “Sống, làm việc theo Hiến pháp và pháp luật” □